

EKSPERTYZA DENDROCHRONOLOGICZNA

Chorzów

**kościół drewniany
pw. św. Wawrzyńca**

ALEKSANDER KONIECZNY

PRAWA AUTORSKIE ZASTRZEŻONE

TORUŃ 2025

Ekspertyza dendrochronologiczna

15.12.2025

Chorzów, kościół par. pw. św. Wawrzyńca

Do analizy dendrochronologicznej pobrano 64 próbki drewna, w tym 34 próbki drewna sosnowego, 27 jodłowego i 3 świerkowego. Datowanie bezwzględne przeprowadzono w oparciu o chronologie własne dla drewna sosnowego, jodłowego i świerkowego (niepublikowane). Dodatkowo przy analizie sosnowych próbek z XX w. posłużono się bezpośrednim porównaniem z wcześniej datowanymi próbkami z drewnianych kościołów w Mikołowie-Borowej Wsi i Istebnej-Kubalonki (oba przeniesione z Przyszowic w powiecie gliwickim, miejscowości leżące w bezpośrednim sąsiedztwie Knuruwa). Na podstawie analizy pozyskanego materiału ustalono czas powstania 53 drewnianych elementów.

Kościół po przeniesieniu z Knuruwa do Chorzowa nie jest orientowany. Obecnie prezbiterium skierowane jest na północny wschód, z rozbieżnością 48° względem osi wschód-zachód. Zabytkowe kościoły nigdy nie wykazują idealnej orientacji, jednak maksymalne odchylenie na północ lub południe zwykle nie przekracza 30°. Aby uprościć opis i uniknąć zawiłych określeń typu „piąty wiązar od północnego wschodu”, w opisie miejsc pobrania próbek oraz w komentarzach przyjęto dawną orientację świątyni w Knurowie. Ułatwi to też dodatkowo porównanie z innymi orientowanymi kościołami zachowanymi *insitu* oraz poprawi czytelność załączonych rysunków.

Miejsca pobrania próbek i wyniki w szczegółach:

Prezbiterium, ściany w konstrukcji zrębowej

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba stojów	Liczba stojów bielu	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego stoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
1	ściana pd., 4. bierwiono od dołu	S	91	--	WKE	1934	lato 1935
2	ściana pd.-wsch., 4. bierwiono od dołu	S	66	--	WKE	1934	lato 1935
3	ściana wsch., 2. bierwiono od dołu	S	96	--	WKE	1934	lato 1935
4	ściana pn.-wsch., 6. bierwiono od dołu	J	55	--	WKL	1497	1497/98
5	ściana pn.-wsch., 5. bierwiono od dołu	J	84	--	WKL	1497	1497/98
6	ściana pn.-wsch., 1. bierwiono od dołu	S	86	--	WKE	1934	lato 1935
7	ściana pn., 6. bierwiono od dołu	J	69	--	WKL	1497	1497/98

Nawa, ściany w konstrukcji zrębowej

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bielu	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
8	ściana pn., 5. bierwiono od dołu	J	65	--	WKL	1497	1497/98
9	ściana pn., 6. bierwiono od dołu	J	72	--	WKL	1497	1497/98
10	ściana zach., str. pn., 5. bierwiono od dołu	J	107	--	WKL	1497	1497/98
11	ściana zach., str. pd., 5. bierwiono od dołu	J	72	--	WKL	1497	1497/98
12	ściana pd., str. zach., 4. bierwiono od dołu	J	48	--	WKL	1497	1497/98
13	ściana pd., str. wsch., 7. bierwiono od dołu	S	51	--	WKL?	bez wyniku	
14	ściana pd., str. wsch., 6. bierwiono od dołu	J	75	--	WKL	1497	1497/98
15	ściana wsch., str. pd., 7. bierwiono od dołu	J	73	--	WKL kora?	1497	1497/98

Zakrystia, ściany w konstrukcji zrębowej

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bielu	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
16	ściana wsch., 6. bierwiono od dołu	J	90	--	WKE	1497	lato 1498
17	ściana wsch., 5. bierwiono od dołu	J	60	--	brak	1497	po 1496
18	ściana wsch., 7. bierwiono od dołu	J	55	--	brak	1493	po 1493

Prezbiterium, więźba dachowa

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
19	połąć pd.-wsch., środkowa krokiew kulawkowa	S	53	--	WKL kora	1816	1816/17
20	1. wiązard od wsch., miecz stopowy pn.	J	99	--	brak	1496	po 1496
21	2. wiązard od wsch., krokiew pn.	J	53	--	WKE	1497	lato 1498
22	2. wiązard od wsch., miecz pd.	J	110	--	WKE	1497	lato 1498
23	4. wiązard od wsch., krokiew pd. (nowa)	S	88	--	WKL	1934	1934/35
24	5. wiązard od wsch., miecz stopowy pn.	J	39	--	WKE	1497	lato 1498
25	5. wiązard od wsch., jętką	J	92	--	WKE	1497	lato 1498
26	6. wiązard od wsch., krokiew pn.	J	31	--	WKE	1497	lato 1498

Nawa, więźba dachowa

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
27	2. wiązard od wsch., miecz stopowy pn.	J	90	--	WKL kora	bez wyniku	
28	2. wiązard od wsch., miecz stopowy pd.	S	46	--	WKL kora	bez wyniku	
29	3. wiązard od wsch., miecz stopowy pn.	J	91	--	WKL kora	1498	1498/99
30	3. wiązard od wsch., miecz stopowy pd.	J	109	--	WKL kora	1498	1498/99
31	6. wiązard od wsch., miecz stopowy pn.	J	64	--	WKL	1498	1498/99
32	7. wiązard od wsch., krokiew pn.	J	110	--	WKE	1497	lato 1498
33	7. wiązard od wsch., jętką dolna	J	49	--	WKE	1497	lato 1498

Nawa, więźba dachowa, ramy stolcowe

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
34	pn. rama stolcowa, 1. wiązar od wsch., pn. zastrzał przy stolcu wsch.	S	86	--	WKL?	1934	1934/35
35	pd. rama stolcowa, 4. wiązar od wsch., stolec środkowy	S	79	--	WKL kora	bez wyniku	
36	pn. rama stolcowa, 7. wiązar od wsch., stolec zach.	S	62	--	brak	1912	po 1912
37	pd. rama stolcowa, 7. wiązar od wsch., stolec zach.	S	85	--	WKL kora	bez wyniku	

Prezbiterium, przydaszki

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
38	przy ścianie pd., 5. wiązar od wsch., słupki przyścienny	S	83	--	WKL	1819	1819/20
39	przy ścianie pd., 5. wiązar od wsch., krokiew	Ś	47	--	brak	1621	po 1621
40	przy ścianie pd., 4. wiązar od wsch., belka wiązarowa	S	51	--	WKL	bez wyniku	
41	przy ścianie pd., 4. wiązar od wsch., krokiew	J	47	--	WKE	1622	lato 1623
42	przy ścianie pd., 2. wiązar od wsch., słupki przyścienny	S	82	--	WKL	1816 +3	1819/20
43	przy ścianie pd., 2. wiązar od wsch., belka wiązarowa	S	67	--	WKL	bez wyniku	
44	przy ścianie pd., słupki przyścienny narożny pd.-wsch.	S	75	--	WKL	1819	1819/20
45	przy ścianie pd., krokiew narożna pd.-wsch.	J	24	--	WKE	1622	lato 1623

46	przy ścianie pd.-wsch., słupek przyścienny środkowy	S	76	--	WKL	1819	1819/20
47	przy ścianie wsch., więźba środkowa, belka więźbowa	S	59	--	WKL	bez wyniku	
48	przy ścianie wsch., słupek przyścienny środkowy	S	75	--	WKL	1819	1819/20
49	przy ścianie wsch., krokiew narożna pn.-wsch.	Ś	49	--	WKE?	1622	lato 1623
50	przy ścianie pn.-wsch., słupek przyścienny środkowy	S	65	--	?	1802	po 1802
51	przy ścianie pn., słupek przyścienny narożny pn.-wsch.	S	61	--	?	1808	po 1808

Nawa, przydaszki

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
52	przy ścianie pn., 1. więźba od wsch., krokiew	Ś	19	--	WKE	bez wyniku	lato
53	przy ścianie pn., 4. więźba od wsch., belka więźbowa	S	56	--	brak	1813 +4	po 1817
54	przy ścianie pn., 5. więźba od wsch., słupek przyścienny	S	68	--	brak	1808 +1	po 1810
55	przy ścianie pn., 6. więźba od wsch., belka więźbowa	S	53	--	brak	1806 +3	po 1809
56	przy ścianie zach., str. pn., więźba pd., słupek przyścienny	S	64	--	brak	1806 +4	po 1810
57	przy ścianie pd., str. wsch., 3. więźba od wsch., belka więźbowa	S	59	--	WKL	1819	1819/20
58	przy ścianie pd., str. wsch., 2. więźba od wsch., słupek przyścienny	S	68	--	WKL kora	1819	1819/20

Wieża, konstrukcja słupowa

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
59	1. kondygn., ściana pn., krzyż św. Andrzeja, zastrzał wsch. (element użyty wtórnie)	S	73	--	WKL	1856	1856/57
60	ściana zach., rygiel między 1. a 2. kondygn.	S	46	--	WKL kora	bez wyniku	
61	1. kondygn., ściana zach., portal, ościeże pn.	S	67	--	brak	bez wyniku	

Wieża, 4. kondygnacja, pseudoizbica

Nr próbki	Miejsce pobrania próbki	Gatunek	Liczba słoików	Liczba słoików bieli	Pierścień podkorowy	Datowanie ostatniego słoja (zmierzonego)	Rok ścięcia drzewa
62	ściana pn., krzyż św. Andrzeja, zastrzał dolny przy słupie pn.-zach. (element użyty wtórnie)	S	56	--	WKL kora	1856	1856/57
63	ściana pd., krzyż św. Andrzeja, zastrzał dolny przy słupie pd.-zach. (element użyty wtórnie)	S	57	--	WKL	1856	1856/57
64	ściana pd., zastrzał górny, między słupem pd.-zach. a oczepem (element użyty wtórnie)	S	68	--	WKL	1856	1856/57

S = sosna; J = jodła; Ś = świerk

WKE = pierścień podkorowy z drewnem wczesnym (ścinka wiosenno-letnia)

WKL = pierścień podkorowy kompletny (ścinka jesienno-zimowa)

Datowanie poszczególnych konstrukcji drewnianych,
tzn. ostatnia ścinka drzew i możliwe rozpoczęcie prac ciesielskich:

ściany prezbiterium (jodła)	1497/98 (d)
ściany nawy (jodła)	1497/98 (d)
ściany zakrystii (jodła)	lato 1498 (d)
wieżba dachowa nad prezbiterium (jodła)	lato 1498 (d)
wieżba dachowa nad nawą (jodła)	1498/99 (d)
naprawa ścian prezbiterium (sosna)	lato 1935 (d)
naprawa więźby nad prezbiterium (sosna)	1934/35 (d)*
ramy stolcowe w więźbie nad nawą (sosna)	1934/35 (d)*
konstrukcja przydaszków przy prezbiterium i nawie (sosna)	1819/20 (d)
krokwie przydaszków – z okrąglaków (świerk, jodła)	lato 1623 (d)
konstrukcja słupowa wieży (sosna)	1856/57 (d)*
konstrukcja pseudoizbicy – drewno wtórnie użyte (sosna)	1856/57 (d)

---

* datowanie pojedynczej próbki

KOMENTARZ

Spośród 64 badanych próbek 52 miały zachowany pierścień podkorowy, w tym 11 również resztki kory. Umożliwiło to wyznaczenie daty ścięcia drzew z dużą dokładnością, określającą zarówno rok, jak i sezon wegetacyjny. Badania dendrochronologiczne pozwoliły na datowanie 10 konstrukcji.

Zakres badań nie obejmował wieżyczki na sygnaturkę, hełmu wieży ani dachu nad zakrystią, ponieważ konstrukcje te wykonano współcześnie z nowego materiału. Z nowych wzdłużnych ram stolcowych w wieżbie nawy pobrano jednak cztery próbki (pr. 34–37), aby ustalić, czy przebudowa wieżby dachowej nad nawą do obecnej formy nastąpiła – jak przypuszcza się – po translokacji kościoła do Chorzowa, czy też została dokonana już wcześniej w Knurowie.

Zewnętrzne elementy kościoła pokryte są grubą warstwą smoły impregnacyjnej, co znacznie utrudnia odnalezienie miejsc odpowiednich do pobrania kompletnych próbek, czyli miejsc z oflisami i zachowanymi resztkami kory potwierdzającymi obecność słoja podkorowego. Ponadto smoła, wnikając na kilka milimetrów w głąb drewna, spowodowała zabarwienie jego struktury na czarno, co praktycznie uniemożliwiło rozróżnienie i prawidłowy pomiar ostatnich przyrostów, a także identyfikację resztek kory na przyroście finalnym badanych próbek. Problem ten był szczególnie poważny podczas pomiarów wąskosłojowego drewna sosnowego w elementach przydaszków.

Pierwotne konstrukcje kościoła (zręb ścian prezbiterium, nawy i zakrystii oraz wieżby dachowe prezbiterium i nawy) zostały zbudowane wyłącznie z drewna jodłowego. Z drewna świerkowego wykonano jedynie krokwie późniejszych przydaszków (pr. 39, 49, 52). Drewno sosnowe wykorzystano na pozostałe elementy przydaszków (pr. 38, 40, 42–44, 46–48, 50, 51, 53–58), do budowy wieży (pr. 59–64) oraz przy współczesnych naprawach ścian (pr. 1–3, 6, 13) i przebudowie wieżb dachowych (19, 23, 34–37), związanych z przeniesieniem kościoła.

Drewno jodłowe użyte do wzniesienia ścian prezbiterium i nawy pozyskano podczas jednej śinki przeprowadzonej w okresie jesienno-zimowym na przełomie lat 1497 i 1498 (pr. 4, 5, 7–12, 14). Zatem **prace budowlane przy kościele mogły rozpocząć się najwcześniej wiosną 1498 r.** Analiza wschodniej ściany zakrystii wskazuje, że powstała ona w tym samym czasie, pod warunkiem że w trakcie jej montażu w Chorzowie nie wykorzystano drewna rozbiórkowego pochodzącego z innych części

świątyni. Spośród trzech pobranych próbek tylko jedna zachowała przyrost podkorowy pozwalający na precyzyjne określenie momentu ścinki na lato 1498 r. (pr. 16).

Obecne więźby dachowe kościoła nie zachowały pierwotnej struktury, jednak wiele elementów historycznych wykorzystano wtórnie, o czym świadczą oryginalne znaki montażowe. Niektóre drobne elementy – na przykład miecze stopowe – pozostały nawet na dawnych miejscach. Analiza próbek pobranych z tych elementów wykazała, że drewno jodłowe pozyskano w ramach dwóch wyrębów: letniego 1498 r. (elementy więźby prezbiterium; pr. 21, 22, 24, 25) oraz jesienno-zimowego na przełomie lat 1498 i 1499 (elementy więźby nawy; pr. 29-31). Na tej podstawie można wnioskować, że **prace przy pierwotnych konstrukcjach dachowych rozpoczęły się najwcześniej jesienią 1498 r. i zakończyły się ostatecznie w 1499 r.**

Interesujące są zachowane niemal w całości zabytkowe konstrukcje przydaszków otaczających prezbiterium i nawę, wykonane z lekko ociosanych okrągłaków. Stanowią one rzadko spotykany, urokliwy detal. Przed przeniesieniem kościoła przydaszki oznaczono trwałymi, ciętymi znakami montażowymi, aby wiernie odtworzyć ich formę. Znaki te świadczą nie tylko o autentyczności konstrukcji, lecz także o profesjonalizmie firmy konserwatorskiej, dbającej o to, by nie utracić cennego detalu podczas translokacji. **Elementy przydaszków pochodzą z dwóch różnych okresów. Słupki przyścienne i belki wiązarowe wyciosano z drewna sosnowego ze ścinki jesienno-zimowej z przełomu lat 1819 i 1820 (pr. 38, 42, 44, 46, 48, 57, 58). Na krokwie wykorzystano świerkowe i jodłowe okrągłaki pozyskane latem 1623 r. (pr. 41, 45, 49). Część z sosnowych elementów zapewne wycięto z tego samego pnia, za czym przemawia bardzo wysoka korelacja próbek między sobą, np. pr. 38, 42, 44, 46 oraz pr. 50, 51, 54 i 56.**

Pierwotna konstrukcja wieży z Knurowa nie zachowała się. Obecna została zbudowana w Chorzowie z wykorzystaniem starego drewna rozbiórkowego oraz współczesnych tartych krawędziaków. Ze starych elementów – w większości noszących wyraźne ślady wtórnego użycia – pobrano sześć próbek: po trzy z konstrukcji słupowej w przyziemiu (pr. 59-61) i z czwartej kondygnacji tworzącej pseudoizbicę (pr. 62-64). Analiza wykazała, że drewno sosnowe pozyskano podczas jednej ścinki jesienno-zimowej na przełomie lat 1856 i 1857. Można zatem sądzić, że **pierwotną dzwonnice w Knurowie wzniesiono najwcześniej w 1857 r.**

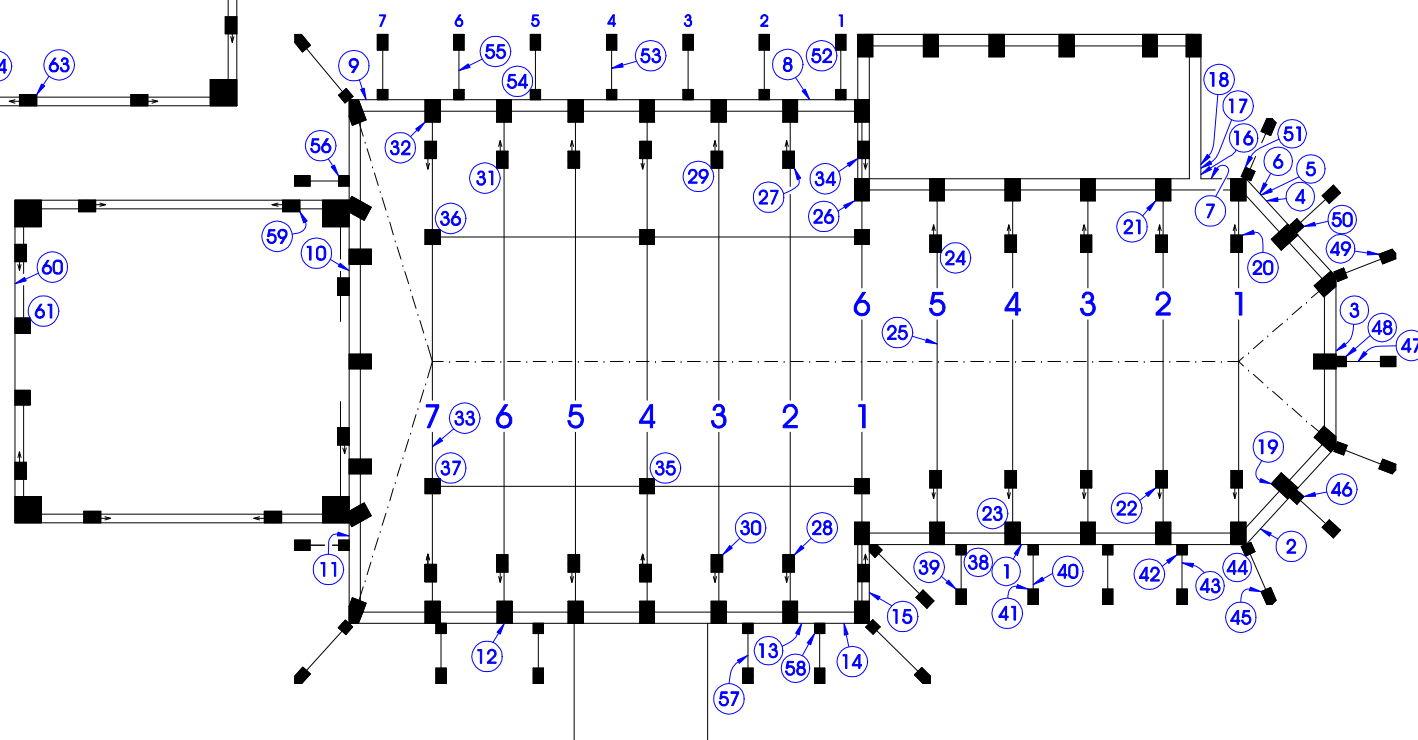
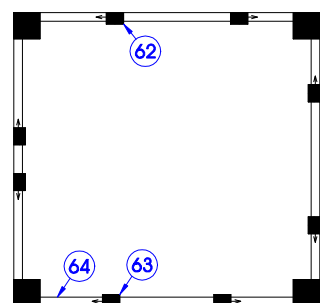
Podczas badań natrafiono również na nowe elementy pochodzące z okresu przenoszenia świątyni. Ich identyfikacja w ścianach kościoła była prawie niemożliwa, ponieważ zostały obrobione ręcznie, opatrzone znakami montażowymi (jak elementy

oryginalne) i pokryte grubą warstwą smolnego impregnatu. Natomiast rozróżnienie nowych elementów w obrębie więźb dachowych nie sprawiało trudności, gdyż są to tarte krawędziaki obrabiane maszynowo, wyraźnie różniące się kolorystyką od drewna zabytkowego. W świetle analizy próbek **na nowe bierwiona ścian prezbiterium wykorzystano sosny ze ścinki letniej 1935 r.** (pr. 1-3, 6), **a na współczesne elementy konstrukcji dachowej – sosny ze ścinki jesienno-zimowej 1934/35** (pr. 23, 34). Pozyskanie większej liczby odpowiednich próbek do precyzyjnego datowania nowych elementów więźb okazało się niemożliwe ze względu na brak oflisów.

Konstrukcja dwóch ram stolcowych w więźbie nawy najprawdopodobniej została wprowadzona podczas translukacji kościoła. Potwierdza to wynik analizy jednej z próbek, wskazujący na ścinkę jesienno-zimową 1934/35 (pr. 34).

PSEUDOIZBICA

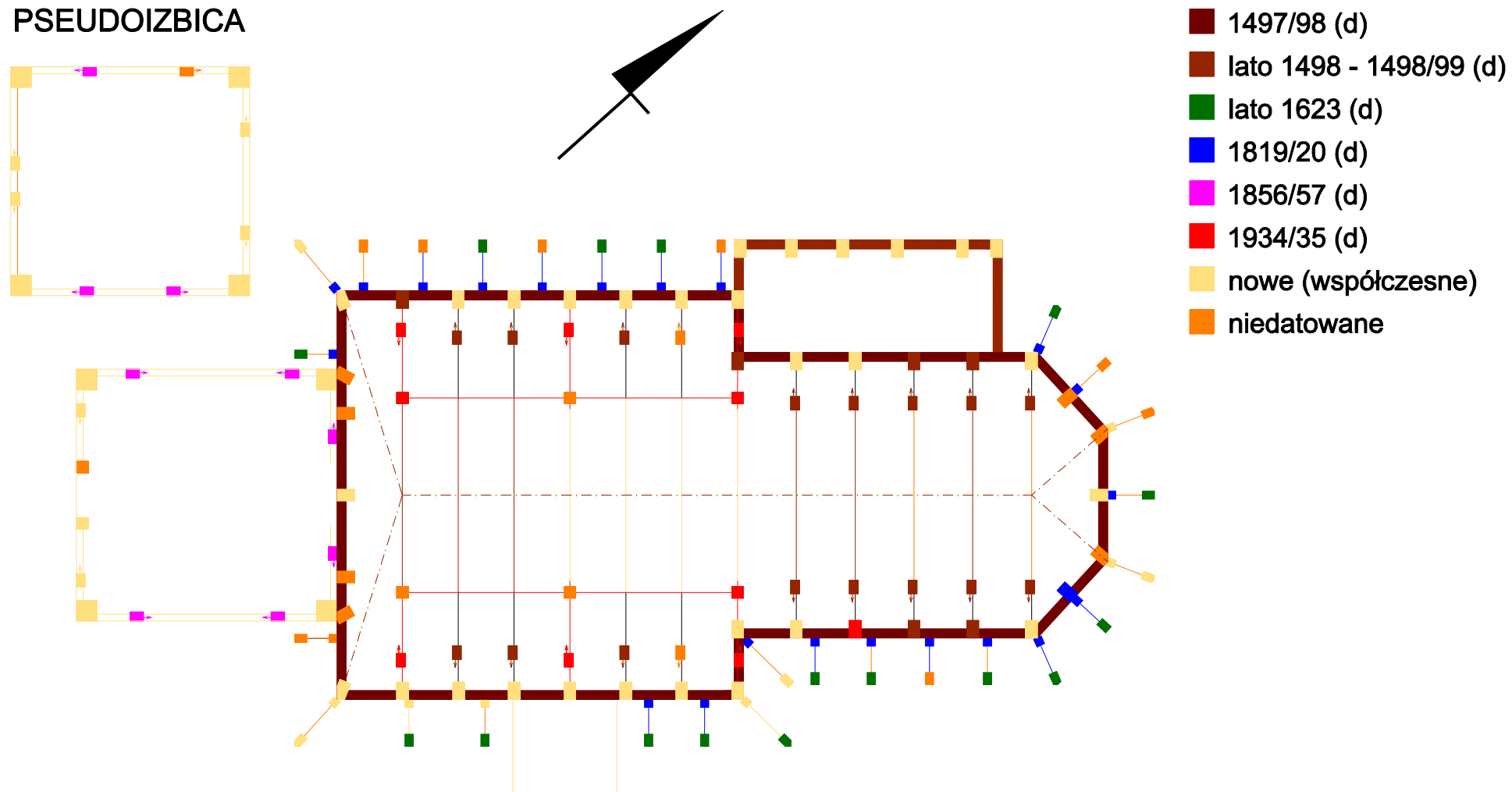

Chorzów, kościół par. pw. św. Wawrzyńca.

Miejsca pobrania próbek drewna do badań dendrochronologicznych.

Oprac. A. Konieczny 2025

PSEUDOIZBICA

Chorzów, kościół par. pw. św. Wawrzyńca.

Fazy budowy ustalone na podstawie badań dendrochronologicznych.

Oprac. A. Konieczny 2025